

İSRAİL VE AMERİKA'NIN İRAK SAVAŞI*

Efraim INBAR**

The main aim of this study is to bring up outcomes of a change in Iraq after the United States' intervention. Especially, it investigates the effect of the change from the point of view of Israel. The author argues the advantageous and disadvantageous sides of the removal of Saddam Hussein from the political arena. After this analysis, the author brings to a conclusion that the price Israel might have to pay for a regime change in Baghdad is both enduring and worth the cost. The author concludes that Israel and the United States have a common interest in a political change in Iraq. Because new Iraqi dictator or the new ruling group in Baghdad would weaken the anti-American camp in the Arab world.

Giriş

Amerikalılar arasında, Irak'a saldırılıp saldırılmayacağı, bu saldırının amacı ve alınacak etkili önlemlerin neler olacağına dair son birkaç aydır süren tartışmalar sona erdi. Bush yönetimi, Saddam rejiminin zorla ortadan kaldırılması anlamına gelse bile,

.....
 • **Bush yönetimi, Saddam**
 • **rejiminin zorla ortadan**
 • **kaldırılması anlamına**
 • **gelse bile, Irak'ın kitle**
 • **imhâ silahlarından**
 • **arındırılması konusunda**
 • **kararlı görünüyor.**
 • .....

Irak'ın kitle imhâ silahlarından arındırılması konusunda kararlı görünüyor. Bu süre içinde, Birleşik Devletler, Irak çevresindeki askerî varlığını kademe kademe arttırdı. Amerikan yönetimindeki böylesi bir kesin karar alma süreci, askerî müdahaleyi kaçınılmaz hâle getirmiştir. Bu yazı, Irak tehdidinin karakterine, Amerika'nın Irak'a saldırmasının siyasî amaçlarına ve

bu saldırının İsrail ve bölgeye yansımalarına göndermelerde bulunacaktır.

* Bu yazı, ASAM Orta Doğu Araştırmaları Masası stajyeri Kadir Duvan tarafından Türkçe'ye aktarılmıştır.

** Bar-Ilan Üniversitesi Siyasal Çalışmalar Bölümü Profesörü ve Begin – Sadat (BESA) Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı

Irak Tehdidinin Doğası

Saddam Hüseyin, günümüz dünyasının en kötü diktatörlerinden biridir. Westphalia düzeni, uluslararası ilişkilerde karşılıklı karışmamayı emrediyor olabilir. Fakat, Irak'ın dış ilişkiler sicili başka türlü bir yargı-lama yapılmasını gerektiriyor. Saddam Hüseyin tarafından yönetilen Irak, tehlikeli bir ülke konumundadır. Saddam Hüseyin dengesiz, merhametsiz bir liderdir, saldırgan davranışlarının sicili kabarık ve yüksek riskler almaya eğilimlidir. Saddam Hüseyin, İran'la uzun süren (1980-88) bir savaştan ve Kuveyt'in 1990'da işgalinden sorumludur. Daha da ötesi, savaş sırasında ve kendi vatandaşlarına karşı kimyasal silah kullanmaktan çekinmemiştir. Bu özelliklerden dolayı, Saddam'ın biyolojik ve nükleer silahlar konusundaki araştırmaları yakın ve uzak komşuları için tehlike arz etmektedir.

İsrail kurulduğundan beri, Saddam Hüseyin, Yahudi devletine karşı sonsuz düşmanlığını ve bu devletin yıkılma isteğini hiçbir zaman saklamadı. Ve İsrail'i sürekli olarak kitle imha silahlarıyla yok etme tehdidini savurmaya devam etmektedir.

Amerikan Saldırısının Siyasî Amaçları

Basitleştirecek olursak, Amerikan saldırısının iki temel amacının olduğu görülür. Bu hedeflerin birincisi maksimalist diğeri ise minimalisttir.

Maksimalist anlayış öncelikle, Bağdat'ta rejim değişikliği ve Batı yanlısı bir demokrasi ya da demokrasiye yakın bir Irak'ın inşa edilmesini amaçlamaktadır. Böyle bir değişiklik, Arap dünyasında demokratikleşmenin gelişmesine katkıda bulunabilir. Üstelik, Bağdat'taki yeni yönetim, İran'ın siyasal alanında bir değişmeye yol açarak Tahran'daki İslami rejimin yıkılmasına neden olabilir. Büyük hedefleri olan bu plan, Amerika'nın isteklerine göre yeni bir Orta Doğu inşasını öngörmektedir.

Hedefleri daha küçük olan diğeri plana göre ise Saddam ya yok edilecek ya da iktidardan uzaklaştırılacaktır. Bu, bölgedeki etkin olan Amerikan karşıtı güçlere açık bir cezalandırma anlamına gelecekken, şu mesajı açık bir şekilde gönderecektir: "Washington ile uğraşmayın". Minimalist görüşü hayata geçirmek daha kolaydır ve aynı zamanda da, bu plan daha az güç gerektiren bir müdahaleye ihtiyaç duyar.

İsrail'in Ödemek Zorunda Kalacağı Bedel

İsrailliler çok iyi biliyorlar ki, Amerika'nın Irak'a saldırısı kendilerinden bir bedel çıkmasını zorunlu kılıyor. Saddam Hüseyin, olası

- B. Irak'taki bir rejim değişikliğinin sadece niyetler üzerinde değil, aynı zamanda istikrarsızlaştırıcı güçler üzerinde de olumlu etkileri olacaktır. Bağdat'taki yeni yönetimin, kitle imhâ silahlarıyla ilgili çalışmalarına 'tam yol' devam etme ihtimâli çok azdır. Muazzam bir Amerikan varlığı ve Washington'a bağlılık, yeni rejimin kitle imhâ silahı üretimini ya dondurmasına ya da önemli ölçüde azaltmasına neden olabilir. Aynı yönde bir beklenti Irak'ın uzun menzilli füzelerine ilişkin de gelişebilir.
- C. Saddam Hüseyin rejiminin ortadan kaldırılması, Arap dünyası ve bütün dünyada Amerikan karşıtı cepheyi zayıflatacaktır. Aynı zamanda, Amerika'nın 'serseri devletlerle' savaşındaki kararlılığının açık bir işareti olacaktır ve Amerikan caydırıcılığını arttıracaktır. Hedefine ulaşan bir kuvvet kullanma, bölgedeki Amerikan müttefiklerinin, özellikle Türkiye ve İsrail'in olduğu kadar Amerika'nın Irak'ı cezalandırma planlarını desteklemekten çekinmeyen Arap ülkelerinin de konumlarını güçlendirecektir.
- D. Bağdat'taki bir değişiklik, uzun vadede Irak'ın zengin petrol kaynaklarını dünya için kullanılabilir hâle getirecektir ve petrol fiyatlarının düşmesinde de etkili olacaktır. Petrolün ekonomi politikağindeki mevcut eğilimler -düşük fiyatlar sonucu petrol üreticilerinin gücündeki düşüş- pekişecektir. Arap aktörlerin manivela gücünü azaltacak olan böyle bir durum İsrail'in çıkarlarıyla örtüşmektedir.
- E. Irak'taki Amerikan varlığı, Körfez'de güç dengesini değiştirecektir. Irak'ta bir Amerikan zaferi, İran'ın, özellikle Orta Asya ve Afganistan'daki yeni Amerikan varlığı konusunda artan şüphelerinden sonra, bu ülke için artan bir kuşatılma hissini ortaya çıkaracaktır. İslamcı İran'ın benzer şartlar altındaki ABD yanlısı devletleri sindirme kabiliyetini çok büyük oranda azaltacaktır. Irak'tan sonra sıranın kendisine gelebileceğini düşünen İran, ABD'ye karşı izlediği politikalarda değişikliğe gidebilir. Tahran'daki karar alıcılar şunu çok iyi biliyorlar ki, Hizbullah, Hamas ve İslâmî Cihad gibi İsrail karşıtı örgütlere verilen desteğin kesilmesi ya da büyük bir oranda düşürülmesi olduğu kadar İsrail karşıtı sert söylemlerin tonunun düşürülmesi de, Amerika ile daha iyi ilişkiler geliştirmek için bir gerekliliktir.
- F. Son yıllarda Irak'la ilişkilerini geliştiren Suriye, Saddam'ın gidişinden benzeri bir şekilde etkilenebilir. Suriye, bu ülkeye petrol değişimi karşılığı verdiği kaçak silah ve stratejik maddenin gelirinden mahrum kalacaktır. Suriye, Saddam sonrasında, Amerikan yanlısı güçler -Irak, Türkiye, İsrail, Ürdün- tarafından

çevrelendiğini çok daha yoğun bir şekilde hissedecektir. Şam – Tahran stratejik ilişkisi kendisini büyük bir baskı altında bulacaktır. Bu şartlar, Suriye'nin, Lübnan üzerindeki kontrolünü zayıflatabilir ve ayrıca, Lübnan'ın demokratik gelişimine olduğu kadar bağımsızlığını yeniden kazanmasına da katkıları olabilir. ABD'nin demokratikleştirme isteği bu yönde harekete geçilmesine neden olabilir. Gerekli bir gelişme olarak da Lübnan'daki son silahlı gücün -Hizbullah- silahsızlandırılması gerekir. Daha ihtiyatlı bir Suriye ve daha bağımsız bir Lübnan, İsrail tarafından daha hoş karşılanacaktır

- G. Saddam'ın siyasî arenadan silinmesi, İsrail rejiminin yıkılmasına destek veren fanatik bir İsrail karşıtı ülkenin ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Bu aynı zamanda, gönülsüz de olsa, İsrail'in Arap dünyasında kabul edilmesi yönünde bir adım olarak da kabul edilebilir. Bu aynı zamanda İsrail'e karşı Filistin 'terörizmi'nin maddi ve manevi destekçisi olan bir kaynağı ortadan kaldıracaktır.
- H. Irak'ta bir Amerikan zaferi, İsrail - Filistin anlaşmasının geleceği açısından bakılınca, Filistin ve onun Arap dünyasındaki destekçileri arasında büyük bir gerçekçiliğin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu şekilde, İsrail ve Filistin arasındaki görüşmelerin tekrar başlamasını sağlayabilir. 1991'deki Amerikan zaferi böyle bir senaryonun varlığını kanıtlar niteliktedir. Amerika'nın büyük Irak zaferinden sonra toplanan Ekim 1991 Madrid barış konferansı, Arap ülkelerinin çoğunu görüşme masasına taşıdı. İnce Körfez-sonra Doğu Akdeniz' konsepti günümüzde de geçerlidir.
- I. Türkiye, irredentist bir Kürt devletinin ortaya çıkması korkusu ve nükleer silaha sahip bir Irak korkusu arasında kalmış bir durumdadır. Irak'ın toprak bütünlüğünü koruması, Orta Doğu'daki bütün devletlerce de paylaşılan açık bir Amerikan hedefidir. Bunun öncelikli nedeni, bu ülkelerin uluslararası ilişkilerdeki güç prizmasındaki dengeleridir. Kimse İran'ı, Körfezdeki tek güç olarak görmek istemez. İhtimal dışı olan Irak'ın üç ayrı entiteye ayrılması, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını korumak için Kuzey Irak'a bir müdahalede bulunmasını teşvik edebilir. Bu durum, Türkiye'yi, Orta Doğu uluslararası ilişkiler sisteminin daha da içine çekecektir. Bir yandan Orta Doğu'yla ilgilenmek konusunda Kemalist isteksizliği varken, diğer yandan da, Ankara tarafından son on yılda daha etkili bir politika uygulanmaya başlandı. Ancak Türkiye'nin Orta Doğu'ya artan bu ilgisinin Amerika'nın Irak savaşına nasıl katkıda bulunacağı hâlâ açık değildir. Her halükâr-

da, Türkiye'nin en büyük katkısı, Washington'dan stratejik desteğini esirgememesi olacaktır. Bu tür ilişkiler İsrail tarafından desteklenmektedir.

J. Birçok gözlemci, özellikle de Amerika'nın Irak müdahalesine karşı olanlar, istenmeyen bir sonucun ortaya çıkmasının Ürdün, Mısır, Suudi Arabistan gibi Batı yanlısı devletlerde büyük karışıklıklara neden olabileceğini düşünüyor. Arap kitlelerinin kendilerini patolojik olarak Saddam Hüseyin ile tanımlamaları ve onu Batı mütecavizliğine karşı bir direniş noktası olarak görmeleri doğru olabilir. Ne var ki, bu tür ürkütücü görüşlerin mevcut Arap rejimlerinin muhaliflerini bertaraf etme yeteneğini küçümsediği açıktır. Arap rejimleri, politik yaşamlarını devam ettirme hariç, her açıdan başarısızlıklarla doludur. Arap liderleri uzun süre iktidarda kalma yeteneklerini bol bol göstermişlerdir.

Sonuç

Saddam'ın iktidardan uzaklaştırılması bölgede temel bir Amerikan çıkarı hâline gelirken bölgesel istikrara da etkileri olacaktır. İsrail'in, Bağdat'taki rejim değişikliği için ödemek zorunda kalabileceği bedel ise hem katlanılabilmelidir, hem de bu bedele değer.